

С.Д. Алексеєнко
alexes892@gmail.com

СПЕЦИФІКА ОСВІТНЬОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

У 60-х роках ХХ століття завдяки інтеграційним процесам стало реальним проникнення формальних методів дослідження в такі сфери, в яких раніше застосовувалися тільки змістовні методи. Причому стало очевидним, що формалізація знання має значення не тільки в якості методу пізнання, але й як засобу рішення цілого ряду практичних завдань [1].

Безперечно, процедура формалізації важлива для будь-якої науки. Але для педагогіки другої половини ХХ століття такий підхід був архіважливим, бо розмитість, нечіткість педагогічного знання стали значною перешкодою для подальшого розвитку як педагогічної теорії, так і педагогічної практики. Це пояснювалося тим, що педагогічна наука довгий час в основному оперувала якісними методами аналізу, що лише до певного моменту сприяло розвитку її теоретичних основ. Однак нові вимоги до рівня організації та проведення навчального процесу поставили під сумнів ефективність подальшого використання цього підходу, який до даного моменту очевидно повністю вичерпав свої можливості. Була потрібна кардинально інша парадигма розвитку педагогічної науки.

У будь-якій галузі науки процес пізнання розвивається від якісно описового ступеню до кількісного етапу. Причому саме філософський принцип міри, що виражає єдність якісної і кількісної визначеності у всіх явищах і предметах дійсності, є тією передумовою, з якої виникає необхідність переходу будь-якої галузі знання від первісного феноменологічного етапу матеріальної дійсності до іншого – проникненню в сутність явищ на основі розкриття точних кількісних законів [2]. Педагогіка в середині ХХ століття потребувала кількісних підходів як мабуть єдиного засобу, що забезпечує інтеграцію цієї галузі знань в єдиний сучасний науковий простір і надання чіткості та впорядкованості педагогічному знанню.

У 60-ті роки ХХ століття, коли в усталений століттями розмірений навчальний процес увірвалися ідеї кібернетики, зокрема, програмоване навчання і стандартизований контроль, які забезпечили автоматизацію управління навчанням, реальний процес навчання та педагогічна наука кардинально змінилися. До цього часу педагогічна наука і практика були неструктурованими, розпливчатиими. Взагалі педагогіка розглядалася як наука суто описова, для якої не характерні жорсткі конструкції, і дуже часто порівнювалася з мистецтвом, маючи на увазі при цьому відсутність в педагогіці закономірностей, однозначних зв'язків і дієвих технологій, де все будується на рівні інтуїції, особистих якостях і майстерності педагога.

Застосування методів формалізації на цьому етапі дозволило здійснити перехід від суб'єктивних якісних описів педагогічних явищ до строго кількісного опису, що в свою чергу призвело до зростання вимог як до точності, так і до повноти опису педагогічних процесів і явищ, відкрило можливості їх моделювання [4], а створення абстракцій, які допускали формалізацію, відкрило можливість застосування математичних методів та вираження педагогічних законів у вигляді функціональних відносин [5]. Завдяки формалізованим підходам була розроблена нова педагогічна теорія, яка дозволила проводити вимірювання і шкалювання педагогічних явищ, уніфікувати і стандартизувати основні етапи навчального процесу і кардинально змінити процес взаємодій педагога та учня.

На тлі інтеграції наук, проникнення математичних і кібернетичних методів у науки, які раніше вважалися суто гуманітарними, в педагогіку, в тому числі й українську, прийшла нова генерація вчених (Ю.О.Білий, В. М. Вергасов, Б. С. Гершунський, Б. А. Гохват, О. Є. Денісов, О. М. Довгялло, О. Г. Міхнушов, Ю. І. Машбиць, І. П. Підласий, В. Я. Ожогін, І. О. Рейнгард, М. М. Ржецький, Н. М. Розенберг, Є. І. Сірій, Г. Л. Таукач та інші), яка дуже успішно здійснювала теоретичне обґрунтування та практичну реалізацію формалізованих кількісних підходів в теорії та практиці навчання, що дозволило ввести в педагогіку міру, число і порядок.

Серед основних аспектів цієї проблеми можна виділити результати, отримані вітчизняними дидактами в 60–80-х роках ХХ століття в області структурування навчального матеріалу, вимірювання його складності і труднощі, впорядкування і формалізації методів і форм навчання, стандартизації контролю знань, реалізації зворотного зв'язку в системі «педагог – учень», дидактичного діагностування та прогнозування. Аналіз динаміки процесу формалізації педагогічного знання у вітчизняній дидактиці дозволяє констатувати, що вже наприкінці 80-х років ХХ століття сформувався науковий напрям, який по праву можна було назвати кількісною дидактикою [6]. Це повністю відповідало загальнонауковим тенденціям, так як весь шлях розвитку дидактики – це неухильний рух у бік міри (числа), дидактичної формули навчального процесу [3]. Без величезної науково-дослідницької роботи з формалізації педагогічного знання, яка була виконана вітчизняними українськими дидактами в 60–80-х роках ХХ століття, був би неможливий сьогоднішній прогрес в педагогічній науці та практиці.

Література:

1. Алексеев Б. Т. Философские проблемы формализации знания / Б. Т. Алексеев. – Л.: ЛГУ, 1981. – 168 с.
2. Кодряну Н. Г. Философские вопросы математического моделирования / Н. Г. Кодряну. – Кишинев: Штиица, 1978. – 94 с.

3. Куписевич Ч. Основы общей дидактики. Пер. с польск. / Ч. Куписевич. – М.: Высшая школа, 1986. – 368 с.
4. Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике / В. И. Михеев. – М.: Высшая школа, 1987. – 200 с.
5. Подласый И. П. Проблема объективного измерения учебно-педагогической информации / И. П. Подласый // Объективные характеристики, оценки и критерии измерения педагогических явлений и процессов. – М.: Педагогика, 1973. – С. 360–367.
6. Рейнгард И. А. Основы педагогики высшей школы / И. А. Рейнгард, В. И. Ткачук. – Днепропетровск: ДГУ, 1980.